

Gelijke kansen creëren voor alle kinderen. Dat is de inzet van het actieprogramma Kansrijke Start van minister Hugo de Jonge (VWS). Geen dag te vroeg, want kansengelijkheid is een groot maatschappelijk probleem. Kun je daar als zorgprofessional iets in betekenen? Ja, dat kan en wel met een sensitieve werkwijze in de eerste 1000 dagen. Daarmee help je juist de mensen die dit het hardst nodig hebben, effectief vooruit.

Marjolein Keij

Sensitief werken

vergroot kansengelijkheid

Sociale ongelijkheid is een groot probleem en leidt tot gezondheidsverschillen. Al tijdens de zwangerschap kan een stapeling van sociale problemen ernstige prenatale stress veroorzaken, met als gevolg een verdubbelde kans op ongunstige geboorte-uitkomsten. Kinderen in achterstandswijken hebben bovendien een grotere kans om als baby te overlijden. Dat komt omdat in deze wijken problemen als langdurige armoede, slechte huisvesting, onveilig klimaat op straat en geweld zich opstapelen en voorzieningen vaak minder voorhanden zijn². Daar komt bij dat ernstige en langdurige stress als gevolg van sociaal-economische omstandigheden de rest van het leven kan doorspelen op de gezondheid. Dit verklaart grotendeels de zes jaar verschil in levensverwachting tussen mensen die hoog en laag zijn opgeleid¹.

Een aanvullende theorie op die van de gezondheidsverschillen is die van de Adverse Childhood Experiences (ACES). Deze theorie zegt, dat kinderen die in hun vroege jeugd veel trauma's hebben meegemaakt, eerder chronische ziekten ontwikkelen en als gevolg hiervan op jongere

leeftijd overlijden. Denk bij trauma aan kindermishandeling, erge armoede of opgroeien bij een ouder met psychische problemen. Hun stress-systeem is als gevolg van de ACE's anders ontwikkeld. Dat heeft gevolgen voor hun gedrag en hun sociale en emotionele ontwikkeling. Ze volgen eerder impulsen en leven vaak ongezonder.

Afstemmen op behoefte

Politieke oplossingen en een collectieve aanpak lijken voor de hand te liggen, maar ook zorgprofessionals kunnen een betekenisvolle rol vervullen. Vooral door bij het in beeld brengen van individuele behoeften van gezinnen, gericht te vragen naar sociale omstandigheden. Voorwaarde voor succes is een sensitieve werkwijze door in de communicatie aan te sluiten bij de leefwereld en mogelijkheden van ouders in complexe omstandigheden. Houd daarbij voor ogen dat die - net als iedere ouder - hun kind de beste start willen geven. Veelal hebben zij - soms al vanaf hun eigen vroege jeugd - te maken gehad met kindermishandeling of verwaarlozing, financiële problemen of gemis van familie uit het geboorteland.

Kortom, geen makkelijke onderwerpen om met een 'vreemde' over in gesprek te gaan.

Stress verminderen in het gesprek

Sensitief werken draagt bij aan het opbouwen van vertrouwen en bestaat uit drie pijlers: stress-sensitieve vaardigheden, cultuur-sensitieve vaardigheden en eenvoudige communicatie. Rekening houden met stress, cultuur en opleidingsniveau helpt ouders om zich gezien te voelen. Dat is essentieel voor een open gesprek of voor het opvolgen van een advies of verwijzing. Empathische gespreksvoering helpt stress verminderen. Door in te gaan op de langere termijn doelen, samen met het in kaart brengen van de eerste stappen, helpt ouders overzicht te creëren. Verken bijvoorbeeld eerst de behoeften en laat ouders vervolgens door de juiste vragen te stellen hun eigen oplossingen verwoorden. Door in eenvoudige taal te spreken en beelden te gebruiken om dingen uit te leggen, geef je ouders meer grip op het gesprek⁵. Sluit daarbij aan bij de normen en waarden van ouders zelf om hen de regie te laten houden en hen als ouders te empowe-

Casus: Geldzorgen

Sabrina en Michel hebben geldzorgen en wonen in een armoedige woning. Ze schamen zich en zijn bang dat de kinderbescherming hun nog ongeborn kindje straks afpakt omdat ze niet voor haar zouden kunnen zorgen. Michel heeft zelf in pleeggezinnen gezeten en heeft weinig vertrouwen in zichzelf als aanstaande vader. Om dit te verbloemen is hij snel verbaal agressief en wantrouwend naar professionals. Sabrina mist haar Surinaamse familie en hecht waarde aan rituelen, die ze van haar moeder leerde om haar kindje te beschermen. Ze is bang dat een Nederlandse zorgverlener dit afkeurt.

Ze krijgen een huisbezoek tijdens de zwangerschap. Omdat de verloskundige zorgen heeft over het gezin, heeft zij een verpleegkundige ingeschakeld. In het eerste gesprek legt de verpleegkundige in eenvoudige woorden uit wie zij is en waarom ze op bezoek komt. Ze heeft een folder met duidelijke plaatjes met uitleg over het huisbezoek. Michel wordt rustig omdat hij begrijpt wat er staat. Hij snapt nu dat de verpleegkundige hen niet komt controleren, maar dat ze wil horen wat hun vragen zijn. Sabrina is blij dat de verpleegkundige open vraagt naar de familie en vrienden uit haar land van herkomst.

De verpleegkundige vraagt na enige tijd rustig en vriendelijk hoe het met de financiële situatie staat. "Hoe redden jullie het met geld?". Omdat ze het zo gewoon vraagt, kan Michel uitleggen dat hij niet kan rekenen: "Als ik iets zie kan ik het perfect nadoen, maar als ik iets moet uitrekenen in mijn hoofd, dan kan ik dat niet". De verpleegkundige weet van financiële regelingen voor een baby-uitzet. Ze zoeken het samen op via internet en vullen een aanvraagformulier in. Zo kan tijdens dit huisbezoek de eerste grote zorg worden weggenomen en is een basis gelegd voor verdere begeleiding.

ren. Goede samenwerking met partners uit het sociale domein helpt om vervolgens ook de oorzaken van de problemen aan te pakken, zoals door schuldhulpverlening en via informele sleutelpersonen. •

Bij dit artikel horen acht referenties; deze zijn op te vragen via vroeg@dgcommunicatie.nl.

auteursinformatie

Marjolein Keij is senior adviseur projectleider bij Pharos (M.Keij@pharos.nl).

Dit artikel is geschreven in samenwerking met Stichting Babywerk: babywerk.nl. Stichting Babywerk stelt zich ten doel de emotionele gezondheid van baby's en ouders te bevorderen. Een sensitieve manier van werken met ouders en jonge kinderen sluit aan bij de visie van Babywerk.

